

Motion till riksdagen

1988/89: A446

av Maggi Mikaelsson (vpk)

Satsningar på Västerbotten

”Vähla jär stor, sa kälinga. Ja va bortersti stan, å ändå skällt hunna länger bort.”

Ja, inte bara världen, utan också Sverige är stort. Ibland kan man faktiskt tro att våra makthavare aldrig varit ”bortersti stan” och hört skallen från oss andra, ”länger bort”. Regionalpolitikens historia är lång, och resultaten har varit växlande genom tiderna.

Ända fram till slutet på 1700-talet gynnades handeln med Stockholm på bekostnad av norrlandsstäderna. De sk lappmarksplakaten gav så småningom lättnader till dem som odlade upp inlandet. När den framväxande sågverksindustrin behövde de stora skogstillgångarna, började den stora plundringen av Västerbottens råvaror. Exploatering av malm och vatten ledde till att produktionsförhållandena ändrades och ur bondesamhället växte det fram en arbetarklass. Inom skogskommunerna innebar skogsavverkningarna inte bara att det skapades nya arbeten. Träkapitalisterna ”Baggbölarne” byggde ofta upp en total härskarposition runt sin verksamhet och skaffade sig kontroll även över detaljhandeln. Genom låga löner och uppsagda krediter tvingade de ofta fram försäljning av fastigheter som generationer av nybyggarpionjärer byggt upp. Kvinnornas situation ändrades. Från att tillsammans med mannen, gemensamt arbetat för maten för dagen, även om kvinnor alltid dessutom haft ett särskilt ansvar för barnen och för vård och omsorg, sker en arbetsdelning och kvinnans underordnade roll förstärks. Kvinnornas möjligheter till lönearbete bestod mest i att vara piga, tvätterska eller uppapperska åt de högre klassernas kvinnor.

Kapitalismens utveckling, med kriser, som byts i högkonjunkturer, som övergår i kriser, drabbar ofta särskilt hårt i glesbyden. I Sverige har det under en lång rad av år pågått en koncentration av resurser till storstadsområdena, främst Stockholmsregionerna. Vissa forskare och debattörer hävdar att denna utveckling är något av en naturnödvändighet, och att växande regionala obalanser är något som vi måste acceptera. Samhällets utveckling är dock något som vi människor kan styra. Det handlar om vilket slags samhälle vi vill ha, och på vems villkor samhället skall byggas.

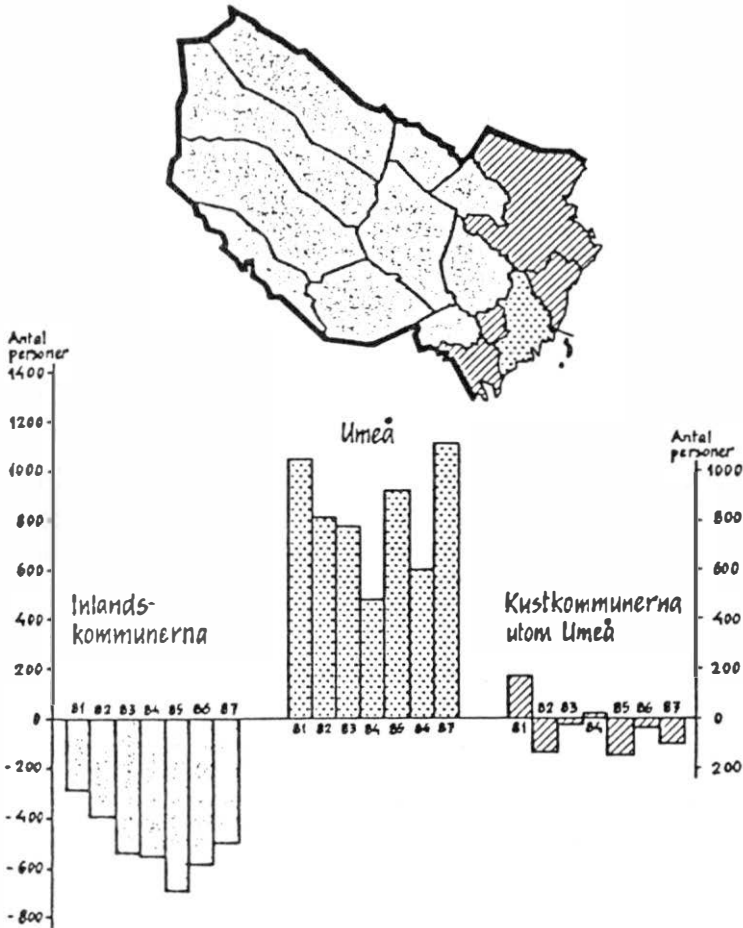
I dag finns en hel del ljuspunkter i Västerbotten. Flyttningsstatistiken visar överskott och man talar till och med om överhettning på t ex byggnadssidan. Men om man studerar statistiken lite mer noggrant och ser vilken framtid som regeringen planerar för i landet som helhet, så finns det all anledning att inte slå sig till ro.

Befolkningen

Mot. 1988/89
A446

Under 1987 ökade folkmängden i Västerbottens län med 500 personer. Tillväxten har huvudsakligen skett i Umeå. Den negativa utvecklingen i inlandet har fortsatt även 1987 med en minskning på mer än 500 personer.

Se fig (Källa: Länsrapport -88 Länsstyrelsen, Västerbottens län)

Befolkningsförändringar i Västerbottens län under 1980-talet. Minskningen i inlandet och tillväxten i Umeå fortsätter.

Utflyttningen är störst bland de unga, särskilt bland flickorna som ofta flyttar redan i 18–20-årsåldern. Pojkarna flyttar i mindre utsträckning och några år senare. Utflyttningen ger därför inte bara problem med växande andel gamla utan också en sned könsfördelning. Följden av utflyttningarna är att inlandet har ett underskott på mer än 700 kvinnor i åldrarna 20–29 år. En viktig orsak är att arbetsmarknaden är sämre för flickorna. Den traditionella regionalpolitiken har helt och hållet missat kvinnoaspekten. Det innebär, att när man har talat om en balanserad befolkningsstruktur, så har man tänkt på totalbefolkningen och åldersfördelningen, men inte på könsfördelningen.

Orsaken står att finna i att Sverige inte bara är ett klassamhälle utan också ett samhälle med en manlig maktstruktur, som innebär att män på alla samhällsnivåer har makten också över kvinnornas liv. De regionalpolitiska insatserna har hittills så gott som uteslutande inriktats på områden där männen dominerar.

Den första och viktigaste förutsättningen för Västerbottens utveckling som ett län från kust till fjäll är alltså att arbeta för kvinnornas jämlikhet, och för kvinnors krav på ett meningsfullt liv.

Målet

Vpk:s målsättning för samhället och samhällsutvecklingen gäller självklart även för Västerbotten:

Målet är att samhällsutvecklingen ska ske på de vanliga människornas villkor och på ett sådant sätt att inte miljön förstörs. Det tål att upprepas, att även i ett modernt industrisamhälle kan man bruka naturens resurser utan att förbruka dem. Det handlar bara om på vems villkor utvecklingen skall ske.

Åtgärder

Här redovisas några av de konkreta, snabba såväl som mer långsiktiga förslag som vpk anser nödvändiga fören utveckling av Västerbotten.

* Infrastrukturen

Uppbyggnaden av en infrastruktur, som ger godtagbar och likvärdig service till länets invånare, oavsett om man bor i Sorsele eller Umeå, är en nödvändig förutsättning för samhällsutvecklingen

Kommunikationer, post och tele

Ur miljösynpunkt finns det inget transportmedel som kan konkurrera med tåget. Att bibehålla och utöka mängden godstransporter på järnväg är ett grundläggande krav. Stora mängder gods, bl a malmsliger från Bolidens gruvor har förts över till landsvägstransporter med långtradarare. Och fler aviseras. SJ:s prispolitik är obegriplig och oförsvarlig ur ett samhällsekonomiskt synsätt. Ju större godsmängder som på detta sätt förs över på landsväg, desto större blir risken att även annan godstrafik på järnvägen hotas. Timmertransporterna från inlandet som ännu går på järnväg är hotade.

Ju mer transporter som förs över på landsväg, desto större vägslitage och miljöförstöring. Dessutom tillkommer de ökade riskerna för trafikolyckor. Inlandsbanan och Norra stambanan är viktiga pulsådror, som måste ses som en tillgång.

Ett annat problem är persontransporterna på järnväg. Det bli allt svårare att åka tåg i Västerbotten. Anpassningen med anslutande kommunikationer är obefintlig. Ofta går tåg och bussar parallellt och på samma tider, eller så missar man anslutningen med en kvart. Stationer dras in och antalet passagerare minskar, vilket tas till intäkt för att ytterligare minska turtätheten.

Vpk vill göra tvärt om. Vi vill satsa på en ordentlig utbyggnad av

järnvägen, både gods- och persontrafik. I de sammanhangen vill vi också satsa på att bygga ut Ostkustbanan och anpassa den för snabbtåg. Tvärbanorna bör rustas upp och få kapacitet för snabbtåg. Pendeltågstrafik/snabbtågsförbindelser mellan Lycksele – Vännäs – Umeå – Holmsund bör utredas. En väl utbyggd kollektivtrafik är en bra kvinnosatsning. Det är kvinnorna som till största delen utnyttjar kollektivtrafik.

En utvecklade del av kommunikationerna är de som går "på tvärs". Kontakterna med våra grannländer skulle kunna utvecklas mycket med bättre kommunikationer.

Vägnätet behöver förbättras, men så länge ökningen av de tunga landsvägstransporterna fortsätter, är det tämligen meningslöst att reparera vägnätet. Inga vägar håller för 60–70 tons lastbilar.

Posten och televerket har ett stort ansvar för att kontakten mellan olika delar av landet skall fungera. Den framtida tekniska utvecklingen mot fiberoptik ställer stora krav på televerket för att garantera alla delar av landet tillgång till den nya tekniken.

Även om vpk inte accepterar vissa av framtidsforskarnas visioner, är vi övertygade om behovet av kunskap och styrmedel för den nya tekniken. Vi lever i ett samhälle där den tekniska utvecklingen inom mikroelektronik och fiberoptik går mycket snabbt. För att inte Västerbotten ska komma på efterkälken är det viktigt att det sker en kraftig satsning på detta område. Speciellt viktigt är det att kvinnor erbjuds utbildning och får tillgång till dessa kunskaper.

Social service, hälso- och sjukvård

Dessa områden hör till dem som måste expandera. Behoven är stora och den sneda ålders- och könsfördelningen i inlandet ställer stora krav på kommuner och landsting för att lösa problemen.

Idag flyr kvinnorna vården. Orsakerna är flera, men de daliga arbetstiderna, det tunga arbetet, den besvärliga vikariesituationen och den låga statusen som visar sig framför allt i låga löner är några av orsakerna. Men för att kommuner och landsting ska kunna göra något åt dessa saker krävs det att staten återställer de indragna miljonerna. En uppvärdering av värdyrkena, bättre arbetsvillkor, kortare arbetstid och fler heltidstjänster är några av åtgärderna, liksom en rejäl satsning på fortbildning och utbildning.

Samma sak gäller för barnomsorgen. Alla barns rätt till en plats i daghem eller fritidshem måste bli självklar och avgifterna inom barnomsorgen måste avskaffas. Det är orimligt med de stora skillnader som idag finns mellan olika kommuner i Västerbotten.

* Näringslivet

Skogen, jorden, malmen och vattenkraften är fortfarande viktiga basnäringar i Västerbotten. En åtgärd för att få pengar till nya investeringar är att vinster från vattenkraften förs tillbaka till länet. En annan är att pengar från företagets likviditet fonderas för investeringar i inlandet. En tredje åtgärd är att nationalisera Boliden, så att vinsten kan användas i länet.

De regionala satsningar som hittills skett har i stor utsträckning avsett

arbetstillfällena för män. Det är viktigt att dessa medel också kommer kvinnorna till del.

Mot. 1988/89
A446

I vpk:s regionalpolitiska motion föreslås att 1 000 miljoner kr anslås för olika regionala satsningar.

Skogsbrukets utveckling behandlas i en separat motion. För jordbrukets del gäller det att minska sårbarheten. Produktionen av livsmedel, grönsaker, rotfrukter och bär är stora produktionspotentialer. Västerbottens läge ger produkter av mycket hög kvalitet, på ett miljömässigt betydligt bättre sätt än i landets södra delar.

* Övriga satsningar

Länsstyrelsen har under arbetet med kampanjen Hela Sverige skall leva myntat begreppet "Västerbotten det kompletta länet". Sant är att Västerbotten har mycket att erbjuda: Hav och fjäll, orörda älvar och Sveriges solrikaste ö. Med andra ord finns många fina förutsättningar för en utveckling av turismen. Från vpk:s sida vill vi värna om den turism som vänder sig till vanliga människor och som tar tillvara länets attraktioner utan onödig miljöstörning. Exempel på bra projekt är Vindelälvsloppet och Vindelälvsdraget, som givit länet en plats i många människors hjärtan. Satsningar på fiske och fiskevård är också åtgärder som bidrar till att ge människor naturupplevelser.

Kulturen är politikens högsta form. Ett breddat kulturutbud, som främst tar sikte på att erbjuda barn och ungdomar alternativ till den kommersiella vålds- och skräpkulturen, är en angelägen uppgift.

Trots speciella satsningar på både kultur, kvinnor och ungdomar sker via andra anslag är det vpk:s mening att det finns särskilda skäl att uppmärksamma Västerbotten.

"Ejne goe skämt int de nanne, sa han, som ho pären nedi file."

Sammanfattning

- * Kraftigt ökade resurser till utbyggnad och förstärkning av järnvägarna.
- * Åtgärder för att säkra de tunga godstransporterna på järnväg.
- * En prispolitik inom SJ som gynnar järnvägen på landsvägstransporternas bekostnad.
- * Utbyggnad av Ostkustbanan med möjlighet för snabbtågstrafik.
- * Inga fler nedläggningar av postkontor.
- * Utbyggnad av telekommunikationerna så att inte Västerbotten halkar efter.
- * Satsning på teknik och kunskapsutveckling.
- * Satsning på lokal livsmedelsproduktion.
- * Statens indragna miljoner tillbaka till kommunerna för utbyggnad av den offentliga sektorn.
- * Vinsterna från vattenkraften tillbaka till länet.
- * Överförande av Boliden i samhällets ägo.

Hemställan

Mot. 1988/89

A446

Med hänvisning till det ovan anförda hemställs
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i
motionen anförts om satsningar på Västerbotten.

Stockholm den 24 januari 1989

Maggi Mikaelsson (vpk)